

**Boghandler Hans Bruun-Møller
interviewet i 1971
af manufakturhandler Laurits Andersen**

**Fotografi af Nørregade 4-6 fra før 1916.
Th. i nr. 4 er boghandler H. Bruun Møller, P. H. Becks Fotografiske Atelier
og Barber & Frisør-Salon H. V. Plambeck.
Tv. i nr. 6 ligger Andreas Sørensens købmandsforretning.**

(tal i parenteser – se fodnoter)

- LA:** Vi besøger Hans Bruun-Møller (1) i anledning af, at han lige er fyldt 90 år. Bruun-Møller har været medlem af Vejen Handelsstandsforening fra 1913, da den blev startet, og i de sidste 15 år har han været æresmedlem. Vi har bedt Bruun-Møller fortælle indtryk fra sin ungdomstid, og hvordan forholdene har udviklet sig her i Vejen.
- HBM:** Hvordan det gik til, at jeg som fynbo kom til Vejen, som ved århundredets begyndelse, var en lille stationsby? Ja, livet det er jo tilfældigt, eller måske netop, som nogen mener, forudbestemt. Boghandler Jens Arnum i Askov (2) var sønderjyde. Han havde lært i samme forretning i Svendborg som jeg. Da han i efteråret 1902 manglede en medhjælper, skrev han til sin læreplads, om de kunne hjælpe ham. Han beskrev Askov som en dejlig by for ungdommen og oplyste, at forretningen lå lige over for Højskolen. En vinter kan du da altid prøve, tænkte jeg og tog imod pladsen. Min gamle bedstemor frarådede mig at tage så langt væk. Så ser jeg dig aldrig mere, sagde hun. Jeg havde en bror, der tog til Jylland, helt til Varde, og vi så ham aldrig mere.

***Vejle gamle stationsbygning o. 1905.
Det er Højskolehjemmet, der ses i baggrunden på fotografiet til højre.***

En dag, først i oktober 1902, steg jeg ud på Vejle Station (3). En trist og kedelig bygning. Jeg så mig om og spurgte stationsforstanderen, det må have været forstander Vad: "Hvordan kommer man til Askov"? Ja, her bruger vi apostlenes heste, sagde han, drej blot til højre en gang, så er De i Askov. I Søndergade gik en mand og skrabede pløren ind til siden. Lygterne, som lige var tændt, gav ikke megen lys. Turen til Askov forekom mig lang, og ved indgangen til Askov stillede jeg kufferten og hvilede mig.

En cyklist kørte op ved siden af mig og sagde: "Hvor skal du hen, lille søn"? Da jeg sagde, at det var boghandleren, jeg søgte, sagde han, kom du med mig, så skal jeg vise dig, hvor han bor. Det blev en festlig indledning til min nye plads. Det viste sig at være "lille Nis", hvem husker ikke ham. I halvtredssindstyve år var han bud mellem Askov, Vejle og Kolding. Nis kunne man betro, hvad det skulle være.

***Stationsforstander
C. D. Wad***

***Boghandler
Jens Arnum
(1864-1918)***

***Jens Arnum overtog boghandelen på Maltvej 4 (hus tv.) i Askov i 1895.
Det var Jens Arnum, der udbyggede boghandelen med den høje tilbygning ud mod vejen.
Efter Jens Arnums død videreførte hans kone Margrethe Arnum forretningen til 1939.***

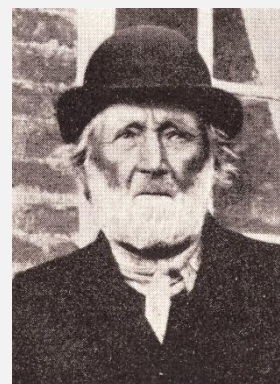

Maleri fra 1902 af Erik Henningsen (1855-1930) (Ribe Kunstmuseum)
 Det er (1) Ludvig Schrøder (1836-1908) på talerstolen
 og (2) Niels Ebbesen Grue er den opmærksomt lyttende unge mand,
 andre er (3, 4, 5) Charlotte Schrøder, datter og barnebarn
 samt lærerne (6) Heinrich Nutzhorn (1833-1925)
 (7) Jacob Appel (1866-1931) (8) Poul la Cour (1846-1908)
 (9) H. F. Feilberg (1831-1921) og (10) Poul Bjerge (1853-1931)
 (11) Dr. Phil. Marius Kristensen (1869-1941)

Det var i Askov Højskoles (4) store dage. Schrøder, Nutzhorn og alle lærerne kom daglig i forretningen. Når bogpakkerne kom to gange om ugen, så stod doktor Marius Kristensen og Poul Bjerge og hjalp til med at pakke ud og se hvad nyheder, der var med. Gamle pastor Feilberg kom næsten hver dag, han skrev på sin jyske ordbog og fik skåren papir til sine navnesedler. Askov blev for mig en dejlig tid med mange gode venner blandt eleverne. Jeg var i Askov i næsten tre år; men jeg var blevet forlovet med en pige fra Vejen og skulle til at finde et sted, hvor jeg kunne starte en forretning. I påsken 1905, kom jeg på besøg hos min familie i Vejen. Der, hvor Vejen materialhandel (5) ligger, lå en lang, lav ejendom. Den havde gamle Jacobsen (6) bygget til sin søn, forfatteren Jacob Jacobsen, der dog kun drev forretningen få år. Den blev videreført af en på den tid kendt mand, købmand og bankmand Thomas Karmark (7); men ejendommen var stadig gamle Jacobsens.

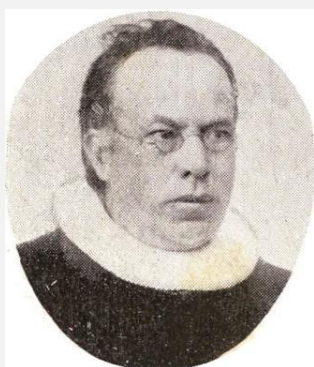
Th. Karmark

**Carl Peter Jacobsen
(1820-1909)**

Karmark, han ville gerne købe, men gamle Jacobsen ville ikke sælge. Det gjaldt i øvrigt alle pladserne, som den gamle ejede oppe ved stationen. Men nu havde Karmark fundet nåde for den gamles øjne, nu skulle Karmark have ejendommen med alt bagliggende ned til smedemester Ole Madsen, prisen var 18.000 kr. Hans søn og jeg bekræftede salget, bange var de for, at den gamle skulle nægte at have solgt ejendommen. Der var idelig glæde, og Karmark, der længe havde forberedt sig derpå, forklarede nu, hvordan det kommende Vejenhus ville komme til at se ud - en pryd for hele byen. Tre butikker med lejligheder, og det endte med, han tilbød mig en af lejlighederne og butikkerne. Det var slet ikke, hvad jeg havde drømt om, men min familie overtalte mig, og sådan blev det, og jeg slog til.

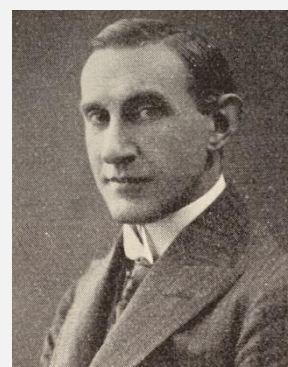
Vejen var i 1906 kun en lille stationsby, delt i syd og nord. Nærmeste apotek var Brørup og Gesten. Der var en læge i byen. Og så var der læge Boysen på "Dortheasminde" (8), han var nærmest læge på Askov Højskole. Drejede det sig om tandlæge, så tog vi til Kolding, dog kun i alvorlige tilfælde. Ellers tog vi til Jens Hansen, der havde en cykelforretning dernede, hvor købmand Peter Ludvig (9) bor. "Hold jer godt fast i stolen", sagde han, så gik det let om ikke smertefri. Tanden blev lagt på en underkop, hvis vi ville ha' den med som en lille erindring. Jens Hansen fik - prisen var efter behag - sædvanligvis 50 øre.

Pastor J. Richter
(1850-1928)

Valborg Grunnet Lauridsen's forretning
lå først i Nørregade 46 siden i nr. 34

Isenkræmmer
Fr. Kasten

Efterhånden blev grundene, som gamle Jacobsen ejede, solgt, og Nørregade ved Stationen fik mere samling. Gamle Jacobsen, min kones bedstefar, var ingen helt almindelig mand. Han lå ofte i proces med andre folk. Han havde haft Holsted Kro, han havde også tømmerhandel. Han spillede violin, og inde i storstuen stod hans to høje hatte. Ved hans begravelse begyndte pastor Richter (10) sin prædiken sådan: "Man fødes som original, men dør som kopi, gamle Jacobsen blev ved med at være original".

I Vejen bogen så spør Alkærsig, hvordan "Gaarden" kan ha' fået det mærkelige navn. Gården lå der, hvor nu De gamles Hjem ligger (11). Forklaringen er den, at gamle Jacobsen blev i de sidste år passet af sin datter, Maren Jensen, og hendes voksne børn boede i "Hytten" ved siden af, når de skulle om og spise, så sagde de: "Vi skal om på "Gaarden" - deraf navnet. Nu skal Vejenbogen fortsætte. Der bliver noget at skrive om. I udvalget var vi helt enige. Det var de mange billeder i bind III; men det kan der jo ses forskelligt på. Vi var tre, der begyndte i Vejen samtidig. Fru Grunnet Lauritsen (12), Frederik Kasten (13) og jeg. 50 år efter, i 1956, stod vi alle tre stadig bag disken.

Ebbe Madsen

Gårdene "Lille Skovgård" og "Dorotheasminde" på Vestermarken.

Hvor vanskeligt var det at starte en virksomhed dengang. Ja, helt uden penge kunne det jo ikke lade sig gøre. Min svoger og min svigermor, Maren Jensen, Hansen Jacobsens søster, havde lovet at kautionere for 2.000 kr. Jeg skulle blot henvende mig i Vejen Sparekasse (14) og hilse. Sparekassen lå på første sal i Højskole-hjemmet (15), der lå op ad jernbanen. Det var et meget beskedent lokale, en smal skranke og to skriveborde, et til direktøren Ebbe Madsen (16), og et til en lærer Jørgensen. Et lille pengeskab stod på vid gab. Jeg præsenterede mig, hilste fra mine kautionister og frembragte mit ærinde. Det varede noget, før end Ebbe Madsen rejste sig, så gik han op og ned ad gulvet, og omsider stillede han sig hen foran mig og sagde: "Her er ellers nok af den slags forretninger i byen. Her kan De ikke få de penge". "Er kautionisterne ikke gode nok", spurgte jeg. "Jo, dem er der ikke noget i vejen med, men jeg vil ikke ha' at Maren skal tabe de penge". Men så tilføjede han: Gå De hen i den nye bank (17), der får De nok pengene". Jeg forstod godt Ebbe Madsen. Min svigermor havde været med ved det store krak på Vestermarken, hvor "Lille Skovgård", "Dorotheasminde" og "Vanddamgård" (18) gik konkurs.

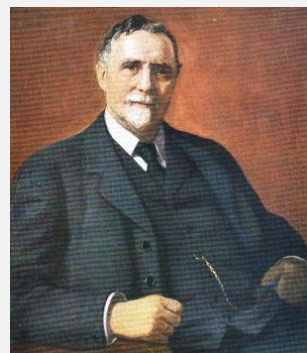
Priserne på huset, butik og lejlighed, var meget beskedne. Butikken hvor jeg boede, nu Lindstrøm, kostede 400 kr. om året. Det var 30 kr. pr. måneden. Lejligheden dertil, tre værelser foroven, kostede 12 pr. måned. Ejendommen, Centraltrykkeriet, blev overtaget af Alfa efter at boghandler Ernst Carlsen (19), der ejede ejendommen, var gået fallit. Alfa tilbød mig ejendommen for 10.000 kr. - ingen udbetaling - og 5% rente. Boghandler Ernst Carlsen spillede på et vist tidspunkt her i byen en stor rolle; men det endte bedrøvelig. Han drev boghandel, bogbinderi, trykkeri og æskefabrik. Efter fallitten rejste han til København og købte Nordre Birks Tidende. Siden fik han lejet sporvognsreklamen, jernbanereklamen og københavnske telefonkiosker. Vejen var for lille til Carlsen. Han blev generalkonsul, mangemillionær og kom til at spille en stor rolle inden for Røde Kors, og oprettede store legater. Bygningen jeg kunne have købt for 10.000 kroner, steg ret hurtigt til 50.000.

Købmand
Peder Lauridsen (f. 1866)

Jacob Appel
(1866-1931)

Fabrikant
Johannes Lauridsen
(1847-1920)

I sommeren 1913 får vi aposteltoget på foranledning af tre mænd fra Askov og Vejen. Peder Lauridsen (20) i Vejen, Jacob Appel i Askov (21) og Johannes Lauridsen (22) i Vejen. Dette tog, der ellers var forbipasserende, kom til at holde i Vejen. Lyntog, er det vel, det hedder nu.

Hansens Hotel var bekendt for sit gode køkken. Her boede de rejssende billigt og godt. Når vi om søndagen, mens jeg var i Askov, skulle have en dag ud af det, mødte vi på hotellet. Spiste til middag, spillede kegler og derefter henimod aften, fik vi aftensmad, øl og snaps med kaffe og likør. Det hele blev 2,00 kr. Når vi skulle gå, så sagde Hansen altid: "A vil gi' en skænk". Så trak det jo noget længere ud.

Hotelejer H. C. Hansen
(1858-1924)

Sadelmager
Søren Jessen
(f. 1864)

Bestyrer (1900-1913)
Vejen private Realskole
Marius Nielsen Slebsager
(1874-1962)

Stationsforstander Wad var her i byen fra 1896 til 1919. Han var en meget spøgfuld herre. Ungkarl. Han spiste på hotellet, og i den tid spiste Hansen med ved bordet. Wad var noget ude efter Hansen. Der går mange historier fra spisningerne. Flere gange satte Hansen prisen op, men Wad blev han aldrig fri for. Udenfor hotellet var der en vandpost. Hver morgen så man Hansen komme og drikke et glas vand, som enten "store Rasmus" eller "stas Hans" bragte ham. Det har nok været det eneste vand, han har fået i dagens løb.

Og Borgerforeningen var til dels de samme medlemmer, men det var håndværkerne, der var de førende. Urmager Emil Schmidt (23), slagtermester Peter Dahl (24), sadlermager Søren Jessen (25), blikkenslager Olsen (26), bager Munk (27), tømrer Martin Jensen med flere. Urmager Schmidt var formand i 25 år. Ved Håndværkerforeningens 25 års jubilæum i 1926, mente vi, at Schmidt skulle hædres med Ridderkorset. Vi var fire fra Borger- og Håndværkerforeningen, der var til audiens hos amtmanden i Ribe, men fra den kant hørte vi ikke mere. Vi forsøgte så, gennem Slebsager (28), der var blevet handelsminister.

Jubilæumsaftenen var byens borgere samlet på hotellet, men stadig havde vi ikke fået noget at høre. Søren Jessen, som havde stået Schmidt nærmest, skulle holde en tale for Schmidt. Jeg havde lavet talen, således at han ved slutning skulle sige, så ønsker vi dig tillykke, urmager Schmidt, ridder af Dannebrog. Da vi stadig, lige før vi skulle til bord, ikke hørte noget, måtte direktør Koed (29) ringe til handelsministeren, som desværre ikke kunne hjælpe os. Søren Jessen nåede heldigvis at slette det sidste. Det viste sig senere, at Schmidt godt kunne være bleven ridder, men det var bare den forkerte måde, vi havde fået det oprettet på.

Kunstforeningen, der blev stiftet i 1905, så vidt jeg husker. Bestyrelsen bestod af P. Lauridsen, fru Maren Lauridsen fra "Grønvang", billedhugger Hansen-Jacobsen og stationsforstander Wad. P. Lauridsen manglede en ung mand, og jeg kom ret hurtigt ind i bestyrelsen og blev kasserer. Et hverv jeg havde i over 20 år. Jeg fik udleveret foreningens pengekasse. En lille madkasse, med påmalet "Velbekomme". Den stod i regnskabet til 35 øre. Kassebeholdningen var 4 kroner og 25 øre. Kassen var såmænd stor nok. Da der altid var underskud og stor gæld til formanden, der betalte alle udgifterne.

*Kgl. Skuespiller
Olaf Poulsen
(1849-1923)*

*Forfatter
Herman Bang
(1857-1912)*

*Operasanger
Vilhelm Herold
(1865-1937)*

Der kunne fortælles meget om alle de kunstnere der kom hertil. Olaf Poulsen (30), Herman Bang (31), Herold (32) og mange andre.

Så havde vi den årlige udstilling her i byen. Den kom fra "Den Frie" og Charlottenborg i København. Malerierne ankom i en stor flyttevogn, og med den fulgte inspektør Jastrup, der var noget for sig selv, og en kendt mand i Vejen. Han var her hvert år i de 14 dage, mens udstillingen varede. Til hjælp ved ophængningen, havde han to ældre mænd her fra byen, som han kaldte "Tyren" og "Elsdyret". De elskede Jastrup, der belønnede dem kongeligt af den slunkne kunstforeningskasse. Det var P. Lauridsen, der fik Hansen-Jacobsen til at forære pladsen til museet, der senere gav anledning til, at det blev bygget. Hvordan fandt man så på at opstille Trolden. Det var Søren Villadsen, der var formand for elværket. Det gik heller ikke af uden sværds slag. Den dag udvalget skulle ned til Hansen-Jacobsen Museet i Skibelund for at se på hans figurer, var vi forinden af fru Maren Lauridsen på "Grønvang" inviteret op for at se på en figur, hun havde stående af Hansen Jacobsen. Den lille Havfrue. Da vi gik, sagde fru Maren Lauridsen til os: "Ja nu har De set noget yndefuldt, vælg nu ikke noget grufuldt". Men som godt var, valgte vi Trolden.

*Billedhugger
Hansen-Jacobsen
(1861-1941)*

*Martinius Nielsen
(1859-1928)*

Ved en auktion i København efter kongelig skuespiller Martinius Nielsen og fru Oda (33), var blandt andet en keramisk buste "Konvention", som Hansen-Jacobsen gerne ville købe tilbage. For en sikkerheds skyld tog jeg og min kone med til København, da Hansen-Jacobsen var lidt upålidelig i pengesager, med hensyn til, hvad han ville gi' for det. Før auktionen så vi på busten. Den stod sådan lidt afsides blandt andet gammelt ragelse. Vi blev enige om at byde op til 1500 kroner, som var mange penge den gang. Jeg skulle byde og Hansen-Jacobsen forholde sig roligt. Da auktionen begyndte og busten blev råbt op, bød jeg 10 kroner. Der var ingen, der sagde noget. Omsider blev Hansen-Jacobsen bange og råbte: 13, og senere hen 14 og 15, men så sagde auktionarius: "Jeg vil gøre den herre opmærksom på, at han sidder og overbyder sig selv". Vi fik busten med hjem for 15 kroner. Nu står den på museet. Det eneste Hansen-Jacobsen sagde, var, hvor kunne du dog byde 10 kroner.

I begyndelsen af 1902 begyndte en lille avis at udkomme her i Vejen. Den hed vist nok "Tiden" (34), i al fald havde den som motto: Følg ej med strømmen, men følg med tiden." Den gik hurtigt ind af mangel på kapital. Så blev den overtaget af mangemillionæren Ernst Carlsen, der heller ikke var stærk i pengesager, og bladet gik ind. Der gik nogle år, så opstod bladet igen, og vi havde jo heldigvis manden, der havde lysten og evnen.

Bladet var upolitisk. Men der var nok for redaktøren at tage stilling til. Der var banespørgsmål, politikontor, sygehus, slagteri med papirsvin og meget andet. Folk ventede bladet med længsel, hvad mon han nu har for. Der var altid noget spændende. Bladets navn kan jeg ikke huske, men det hed også kun "Koeds avis".

Af konservative var der ikke flere, end at de kunne være på en charabanc, når de skulle til valg i Bække. Det sagde Hauge i hvert fald. Resten stod i demokratisk forening, formedels kontingent af 25 øre årligt, men så var der også bal to gange årligt.

*Karna (1886-1961) &
Peder Andersen Hauge (1875-1956)
Lærerinde (fra 1908) & Bestyrer (fra 1909)
for Vejen private Realskole*

*Direktør (fra 1927)
for Tagpapfabrikken Phønix
Marius Koed
(f. 1887)*

LA: Hvem var Hauge?

HBM: Det var vores radikale borgmester, P. Hauge, der kom med den udtalelse.

Jeg ville gerne slutte med at indtale en tale, jeg holdt for min gamle ven, Marius Koed ved hans firssindstyve års fødselsdag: "Kom du på den rette plads her i livet, var det en tilfældighed, der førte til det, du blev. Fik du det ud af det, du drømte om, ville du gøre det om igen. Det er spørgsmål enhver stiller sig. Vor ven, der i dag fylder 80 år, blev en god direktør; men jeg er sikker på, han også kunne være blevet en god jurist, journalist, politiker måske skuespiller, eller hvad han havde givet sig til. Man skulle tro, at en så krævende stilling som direktør for en stor virksomhed, var nok for en mand, men Koed havde haft evnen til at tage del i mangt og meget. Der er snart ikke den ting

af betydning, der er sket her i Vejen i de sidste 50 år, du ikke har taget del i. Også foreningsliv. Borger, handel, kunst, sport, politik, også en lille protest husker jeg, hvor vi mødte op til sognerådsmødet, og du deltog i forhandlingerne fra tilhørernes rækker. Men det hævnedes sig. Vi var tre - som de kaldte "oversognerådet" - der hver formiddag drak kaffe på hotellet. De hævnedes sig på os ved at vælge os til skorstenssyn, der jo dengang var offentlig ombud. Fødselaren havde let ved både at tale og skrive. Jeg husker med glæde det lille afsnit af hans liv som journalist".

Jeg skal ikke gå videre, der var ellers nok at berette, nu vil jeg kun sige tak for de mange år, vi har kendt hinanden.

LA: Hvem var de tre, der mødtes på hotellet?

HBM: De tre, der mødtes på hotellet, var Koed, Klockmann og mig selv.

De tre herrer på dette fotografi er: -

installatør Henrik Ehlers, boghandler Hans Bruun-Møller og direktør Marius Koed

Fodnoter

Fodnoterne er dels leksikale informationer fra forskellige kilder
dels henvisninger til adresser og menupunkter på egen hjemmeside
med link til de oplysninger, der findes der

1)

Boghandler Hans Bruun-Møller - Nørregade 4
Manufakturhandler Laurits Andersen - Nørregade 1

Bruun-Møller, Hans Peter
(f. 31.1.1881) kom fra Svendborg
hvor hans far Niels Vilhelm Møller (1847-98) var bogbindermester,
hans mor Marie Kirstine Bruun (1850-1915).
Udlært hos Arnum i Askov og senere bestyrer af dennes filial i Vejen.
Gift 18.5.1907 med Henny Margrethe Jensen (10.1.1884-1947)
datter af gårdejer Anders Jensen (1.10.1827-18.2.1894)
og Maren Jacobsen (25.11.1847-25.1.1922).
Hun var niece til kunstneren Niels Hansen Jacobsen,
der bl.a. lavede to relieffer til boghandelens facade og solgte sin keramik her.
Han skrev til VM i nov. 1955, med 75-års fødselsdagen
og 50-års jubilæet lurende om hjørnet,
at han ikke ønskede omtale af "mine fødselsdage
og andre mindedage i bladet Boghandleren".
Sønnen Anders Bruun-Møller (f.1911) overtager forretningen i 1958
og har muligvis allerede da arbejdet i forretningen i flere år. (VM).

2) Boghandler Jens Arnum – Maltvej 4, Askov

*Arnum, Jens Nissen (14.4.1864 - 15.6.1918) født i Bovlund, Agerskov sogn i Sønderjylland,
søn af gårdejer Laust Jensen Arnum og Cathrine Marie Callesen.
Faren var i en periode Provinslanddagsmand (Amtsrådsmedlem)
og virkede i dansk patriotisk retning.
Jens Arnum var elev på Askov Højskole vinteren 1885-86
og blev udlært i Brandts Boghandel i Svendborg 1880-84
og fortsatte der som medhjælper til 1.11.1885,
derefter Lipsius & Tischer, Leipzig til nov. 1887, hvor han vendte tilbage til Brandt.
Efter en kort periode hos P. Hauberg & Co i Pilestræde i København
blev han forpagter af J. P. Jakobsens Boghandel i Askov, som han overtog i 1.1.1895.
Medlem af Historisk Samfund for Ribe Amt.
Gift 30.5.1895 med Margrethe Bothilde Høyer (f. 19.10.1867)
også hun sønderjyde, født på Østerlindet Hovgaard i Østerlindet sogn,
datter af Oluf Petersen Høyer og Mette Marie Vanned. (Dolleris III)
Ved Askov Boghandels 100-års jubilæum i 1973 skrev A. F. i Det danske Bogmarked bl.a.:
"Jens Arnums forudsætninger for at arbejde i Askov var de bedste.
Han var sønderjyde, solidt uddannet, en rank personlighed,
levende optaget af litteraturen, en fremragende oplæser.
I omgivelser der var præget af landets mest ansete og bedst besøgte højskole,
kunne han og hans musikalske hustru rigtig udfolde sig.
Forfatteren Jørgen Bukdal, der i anledning af Arnums 100-årsdag i 1964
tegnede hans portræt i Kolding Folkeblad, fortæller,
hvordan lærere og elever færdedes hjemmевant i bogladen og hos boghandleren privat.
Når bogpakkerne fra København ankom, var det ofte lærere, der åbnede dem,
før boghandleren selv kom til."
Det var i høj grad højskolen, der gav boghandelen dens særlige position,
men også beliggenheden så nær den gamle dansk-tyske grænse ved Kongeåen (1864-1920).
Forbindelsen til danskheden i Nordslesvig var levende.
Under 1. Verdenskrig flygtede mange unge tyskere til egnen for at undgå militærtjeneste,
og mange fik hos det hjælpsomme boghandlerpar deres tøj tørret
efter vandreturen gennem Kongeåen og lidt at spise.
(Det danske Bogmarked 15/9.4.1973).*

- 3)
Vejen Station – Banegårdspladsen 1
- 4)
Askov Højskole – Maltvej 1, Askov
- 5)
Vejen Materialhandel – Nørregade 6
- 6)
Carl Peter Jacobsen – gården "Gaarden" – se link til gader, veje og gårde
- 7)
Th. Karmark – Nørregade 6
- 8)
Gården "Dortheasminde" – se: Startsidens / Hurtige links til gader, veje og gårde
- 9)
Købmand Peter Ludvig Nielsen – Nørregade 49
- 10)
Pastor John Charles Louis Richter – se: Gamle og nye kirke i Nørregade (98 B).
- 11)
**De gamles Hjem – Skolegade 10
"Hytten" ved "Gården" – Skolegade 12**
- 12)
Valborg Grunnet Lauridsen – Nørregade 46 og 34
- 13)
Frederik Kasten – Nørregade 28
- 14)
Vejen Sparekasse – Søndergade 8
- 15)
Højskolehjemmet – Nørregade 2
- 16)
Ebbe Madsen – "Lille Dalgaard" – se link til gader, veje og gårde
- 17)
Banken for Vejen og Omegn – Nørregade 8
- 18)
"Lille Skovgård", "Dorotheasminde" og "Vanddamgård" – se link til gårde

19)

Centraltrykkeriet v. Ernst Carlsen – Nørregade 18

*Carlsen, Ernst Søren Terman Detlev
(23.5.1874-5.8.1961) født i Haderslev,
søn af cigarfabrikant Wolfgang Carlsen og Christiane Sørensen,
udlært hos Anker Kyster 1892-1896 (første svend fra Kysters værksted).
Allerede som boghandler blev han 1903-06 redaktør af Vejen Folkeblad,
stiftede Vejen tekniske Selskab og beklædte en lang række lokale tillidsposter,
var bl.a. medlem af udvalget for anlæg af en jernbane Skodborg-Vejen
og formand for udvalget for anlæg af Skærbæk havn 1901-20.
Senere kom han til København,
hvor han bl.a. var redaktør af Københavns Amtstidende 1908-15
og derefter i mange år direktør for A/S Sporvejsreklamen (til 1949)
og en række andre offentlige reklamepladser i hovedstaden.
Samtidig beklædte han et utal af tillidsposter.
Var bl.a. generalkonsul for Estland 1926-38,
formand for professor O. Olufsens Sahara-ekspedition
og flere fonde og komiteer inden for kræftforskningen.
Organiserede desuden Nationalindsamlingen i anledning af Christian X's 70-årsdag
og var medlem af og kasserer
for Komiteen til Udbredelse af Kendskab til Danmark i Udlandet etc. etc.
Gift 5.5.1898 med Adolphine Bronée (28.05.1879 - 1940).*

20)

Købmand Peder Lauridsen – Søndergade 10 A

21)

Jacob Appel – Askov Højskole, Maltvej 1

*Jakob Christian Lindberg Appel
(23. april 1866 på Rødding Højskole – 31. december 1931 på Askov Nørregaard)
var en dansk højskoleforstander og politiker for Venstre.
Appel var søn af højskoleforstander Cornelius Appel, Rødding Højskole,
og dennes hustru Anne Kjerstine Lorentzen.
Han blev 24. september 1891 gift i Vejen Kirke
med højskolelærer Ingeborg Appel (26. juni 1868-1948), født Schrøder,
med hvem han fik datteren Margrethe Sofie Charlotte Christiansen, der også blev højskolelærer.
Appel studerede matematik, fysik og kemi 1885-1890 og blev cand.mag.
og blev 1890 ansat ved Askov Højskole, hvor han var forstander 1906-1928.
Jacob Appel har sat sit præg på dansk skole- og kirkepolitik.
Dette er sket som minister, som medlem af statslige kommissioner og udvalg
samt som formand for eller bestyrelsesmedlem i forskellige foreninger.
Derimod har han aldrig været medlem af Folketinget.
Han blev kultusminister (minister for kirke- og undervisningsvæsenet) 1910-1913,
undervisningsminister 1920-1924 og kirkeminister 1922-1924.
Han var medlem af adskillige skole- og kirkekommissioner.
Jacob Appel gennemførte de frisindede "appelske skolelove" i 1920-1924.
Disse love sikrede, at hjemmetyskerne i Sønderjylland
(dengang benævnt "De sønderjyske Landsdele") fik deres egne skoler.
Han var bl.a. repræsentant i Hedeselskabet,
i bestyrelsen for Trolldhede-Kolding-Vejens Jernbaneselskab,
Foreningen for Højskoler og Landbrugsskoler, Foreningen Norden
og H.C. Andersen Samfundet, formand for Den sønderjyske Fond og Skibelundforeningen.
Han blev Ridder af Dannebrog 1908, Kommandør af 2. grad 1912
og få dage før folketingsvalget i september 1920
blev han Kommandør af 1. grad af Dannebrog. Han var også Dannebrogsmænd (1923).
1928 købte Appel Askov Nørregaard og flyttede fra højskolen til denne;
kort efter blev han ramt af en hjerneblødning, som han kun delvis kom sig efter.
Han døde 1931 og er begravet i Askov.
Appel er portrætteret på Erik Henningsens gruppebillede fra Askov 1902
(Frederiksborgmuseet; kopi i Ribe Stiftsmuseum).
Maleri af Ludvig Find 1926 (Askov Højskole). Tegning af Julie Marstrand.*

Johannes Peter Lauridsen

(9. maj 1847 på Grønvang ved Vejen – 20. juni 1920 på Blindekildegaard ved Slagelse)
var en dansk erhvervsmand, politiker og direktør i Danmarks Nationalbank.

Lauridsen var søn af gårdejer Peder Lauridsen (1807-1880)

og hustru Magdalene f. Andersdatter (1814-1855)

og overtog 1877 fædrenegården Grønvang efter at have fået en god landbrugsuddannelse,
suppleret med to ophold på Askov Højskole 1865-66 og 1866-67.

Senere overtog han også Dalagergaard i Vorbasse Sogn, som han ejede til sin død,
og 1901-11 var han endvidere ejer af Skovgaard i Øster Starup Sogn.

Han var en dygtig landmand, der drev eng- og dræningsentreprise og anlagde mejeri,
men energisk og fremsynet, som han var, blev han tillige foregangsmand
i det handels- og industriliv, som efter anlæggelsen af den sydjyske tværbane
skabte stationsbyen Vejen.

1878 indledte han cikorietørring og oprettede

1889 Cikoriefabrikken Nørrejylland, som 1902 overgik til De danske Cichoriefabriker.

Størst betydning fik Margarinefabrikken Alfa, som han startede 1897, og som blev en af landets største.

Han overdrog i 1909 ledelsen af denne til sønnen Olav Vang Lauridsen,
men forblev bestyrelsesformand til sin død.

I 1902 oprettede han Banken for Vejen og Omegn, hvor han blev formand i bankrådet,
og i 1907 tagpapfabrikken Phønix.

Han sad i repræsentantskabet for Forenede sydjydske Telefonselskaber
og i forretningsudvalget for Dansk Vind-Elektricitets-Selskab.

Fra 1907 var han valgt til Landstinget for Venstre, hvor han sad indtil 1918,
og blev året efter udpeget til landbrugskyndig direktør i Nationalbanken.

Han var desuden sognerådsformand og kommunekasserer i Vejen,
formand for Demokratisk Forening for Vejen Sogn,

Ridder af Dannebrog (1900) og Dannebrogsmænd (1908).

Som et vidnesbyrd om den anseelse, Lauridsen nød, kan nævnes,

at Frederik VIII under sin Jyllandsrejse 1908 overnattede på Grønvang.

Den nationalt og grundtvigiansk sindede Lauridsen var også engageret i den sønderjyske sag,
bl.a. som formand for Skibelundforeningen og repræsentant i Hedeselskabet.

På hans initiativ blev der i 1920 rejst en Genforeningssten i Skibelund Krat
udformet af Niels Hansen Jacobsen.

Han var gift med Maren Sofie Lauridsen, f. Olsen (1850-1927) fra Slagelse.

Parret havde fem børn, bl.a. skuespilleren Magda Vang Lauridsen,

Johannes Vang Lauridsen, direktør Olav Vang Lauridsen

og Marie Vang Lauridsen (27. februar 1889 – 1979), gift med borgmester Arne Sundbo.

Johannes Lauridsen er begravet i Vejen.

Han er portrætteret på et maleri af Knud Larsen 1912 (i familieeje).

Buste af Niels Hansen Jacobsen 1917 i gips på Vejen Kunstmuseum
og i marmor (tidl. på Alfes fabrik).

Bronzebuste af samme 1928 på Banegårdspladsen i Vejen.

23)

Urmager Emil Schmidt – Nørregade 4

24)

Slagtermester Peter Dahl – Nørregade 77

25)

Sadelmager Søren Jessen – Nørregade 21

26)

Blikkenslager Oscar Olsen – Mindevej 1

27)

Bager C. L. Munk – Nørregade 9

28)

Marius Nielsen Slebsager – Vejen Realskole – Jyllandsgade 2

Marius Abel Nielsen Slebsager

(13. november 1874 i Slebsager – 29. november 1962 i København)

var en dansk politiker, minister og lærer.

Indtil 1906 hed han Nielsen, hvorefter han tog efternavnet efter sin fødeby.

Han var søn af en gårdmand, Laurids (eller Laust) Nielsen og hustru Marie Christine f. Pedersen, og født i Slebsager i Fåborg Sogn, øst for Varde.

Hans far og mor døde tidligt, faderen i 1884 af tuberkulose, som han havde pådraget sig under krigen i 1864, og moderen døde kun to måneder derefter.

Slebsager fravalgte landbruget og blev mejerist.

I 1896 blev han lærer fra Silkeborg Seminarium.

I 1900 blev han bestyrer for Vejen private realskole, hvor bl.a. Jacob Appels børn gik.

I 1908 blev han opstillet i Esbjergkredsen, valgt året efter og indgik i Venstre-reformpartiet.

Han var medlem af Folketinget 1909-1932

og kendt som en dygtig og skarp agitator med tilnavnet "Venstres ragekniv".

Han var trafikminister i Ministerierne Neergaard 1920-1924

g her bl.a. ansvarlig for loven om bygningen af Lillebæltsbroen.

Derefter var han handelsminister i Ministeriet Madsen-Mygdal 1926-1928.

I 1928 var han den ansvarlige minister,

da Landmandsbanken endeligt blev rekapitaliseret efter krakket i 1922.

Staten forsynede banken med ny aktiekapital og en reservefond,

foruden at tidligere indskud blev afskrevet.

I efteråret 1928 kom Privatbanken i vanskeligheder og måtte nedskrive sin aktiekapital

betydeligt. Slebsager ønskede, i lyset af at andre banker tidligere var støttet,

og at Privatbankens problemer syntes overkommelige, en statsstøtte til Privatbanken,

hvilket statsminister Madsen-Mygdal imidlertid modsatte sig af principielle årsager,

og som følge af denne konflikt trådte Slebsager tilbage som minister.

Han stod herefter noget alene i Venstre,

og da han samtidig var uenig i partiets støtte til landbruget, nedlagde han sit mandat i 1932.

Ved folketingsvalget i 1939 opstillede han forgæves i Århus Amtskreds.

I 1913-1917 var han medlem af direktionen for Andelsanstalten Tryg.

Efter sin fratræden som minister var han atter aktiv i forskellige erhvervsvirksomheder,

bl.a. som formand for bestyrelsen for KTAS 1928-1956.

Han var bestyrelsesmedlem og i længere tid formand for forsikringselskabet Baltica.

Slebsager blev i 1907 gift med Frida f. Pedersen og fik to sønner og to døtre.

Den ældste søn, Laust Jørgen Slebsager, 1908-1957, var landsretssagfører i København.

Den anden søn, Erik Slebsager, født 1909, var cand.jur.

og bankmand, bl.a. direktør for Fyns Diskontokasse.

Døtrene var Kirsten, født 1912, og Astrid, født 1917.

Få dage før folketingsvalget i september 1920

fik han Dannebrogordenens Kommandørkors af 2. grad.

Han blev Dannebrogsmænd i 1928. I 1940 blev han Kommandør af 1. grad.

29)

Direktør Marius Koed – Tagpapfabrikken "Phønix" – Vesterallé 1
Privat: Skovvej 14

30)

Skuespiller Olaf Poulsen

*Olaf Rye Poulsen (26. april 1849 i København – 26. marts 1923 i Fredensborg)
var kongelig dansk skuespiller og ansås for den store mester i det komiske fag.*

Han var bror til Emil Poulsen.

*Teaterprisen Olaf Poulsens Mindelegat,
der hvert år gives til skuespillere i Danmark, er opkaldt efter Poulsen.*

31)

Forfatteren Herman Bang

*Herman Joachim Bang (20. april 1857 – 29. januar 1912)
var en dansk kritiker, forfatter og journalist.*

*Han blev født i Asserballe på Als i hertugdømmet Slesvig
som søn af sognepræst Frederik Ludvig Bang (1816-1875)
og hustru Thora Elisabeth Salomine Blach (1829-1871)
og blev student i 1875 fra Sorø Akademi.*

*Herman Bang er kendt for sin impressionistiske skrivestil.
Herman Bang døde i Ogden i Utah i USA under en oplæsningsturné.*

32)

Operasanger Vilhelm Herold

Vilhelm Christoffer Herold (1865-1937)

*var en verdensberømt dansk operasanger og kongelig kammersanger.
Han var søn af bagermester Julius Gottfred Herold og Margrethe Jensen.
Blev gift i 1895 med Magdalene Marguerit Louise von Gersdorff.*

Herold blev lærer fra Jelling Seminarium i 1886.

*Han blev ansat som kommunelærer i København 1889,
hvor han tog timer i sang hos Jerndorff og Leopold Rosenfeld – og i Paris.
Han debuterede på Det Kongelige Teater 1893 i titelrollen i Charles Gounods Faust.*

*Han var 1893-1903 Det kgl. Teaters førende tenor
samtidig med, at han udøvede en udstrakt international koncertvirksomhed:
Verdensudstillingen i Chicago 1893, gæstespil i Covent Garden i London,
Den Kejserslige Opera i Berlin, i Prag osv. Blev kgl. kammersanger i 1901.*

Herold lagde stemme til den første danske lydoptagelse på voksvalse i 1904.

*1915 trak han sig på toppen af sin karriere fra sin aktive rolle som sanger
og blev 1922-24 pga. sin kollegialitet og venlighed*

en værdsat operadirektør ved Det kgl. Teater.

*Han mistede sin formue ved Landmandsbankens krak
og blev lærer ved operaskolen.*

*Herold gav gerne gratis undervisning til fattige talenter
som Edith Oldrup og Erik Sjøberg, der var bornholmer.*

*Herold var en habil billedhugger,
og hans første portrætbuste blev købt af Statens Museum for Kunst i 1906.*

Det var fortrinsvis venner og bekendte han modellerede.

Blandt vennerne var P. S. Krøyer og Michael Ancher.

Herold uropførte Jeppe Aakjærs og Carl Nielsens "Jens Vejmand".

*Han blev Ridder af Dannebrog 1904 og Dannebrogsmænd 1914
og tildelt Fortjenstmedaljen af guld 1915.*

Han fik også tildelt græske, prøjsiske, saksiske og svenske ordener.

*Herold fik 1908-10 bygget en villa, Ryborg, i nationalromantisk stil
på Ryvangs Allé 22 i Ryvangen.*

Arkitekten var Jens Ingwersen;

huset blev udvidet i 1936 og er på over 800 kvadratmeter.

33)

Skuespiller og teaterdirektør Martinius Nielsen

Martinius Valdemar Nielsen f. Martinus (1859 i København-1928)
var en dansk skuespiller og teaterdirektør.

Han scenedebuterede på Casino i 1880 hvor han var indtil 1884,
hvorefter han fulgte sin senere kone Oda Nielsen til Dagmarteatret.

Efterfølgende kom han til Det kongelige Teater (1886-89),

Dagmarteatret igen (1889-94), Folketeatret (1894-97).

Fra 1897-1909 var han teaterdirektør for Dagmarteatret,

hvor han gjorde teateret til Københavns førende teater.

I perioden 1902-05 var han desuden leder af Casino teatret.

Martinius filmdebuterede i 1910 hos Nordisk Films Kompagni i filmen Kean
og medvirkede derefter som skuespiller kun i en enkelt film (Den hemmelige Traktat, 1913).

I 1914 debuterede han som filminstruktør hos produktionsselskabet Dania Bio Film.

Han var far til tegneren og dekorationsmaleren Kay Nielsen (1886-1957).

34)

"Tiden" – se: Startsidens / Forskellige menupunkter / Lokalhistorie / 1903

Interviewet med boghandler Bruun-Møller er skrevet af fra en båndoptagelse.

**Diverse oplysninger og illustrationer er dels fra Minibyens eget arkiv,
dels fra leksika og forskellige opslagsværker
og på Internettet fra public domaine-hjemmesider,
som f. eks. Wikipedia – den frie encyklopædi -
- boghandlereidanmark.dk o.a.**